

ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ

Семінар-практикум для вихователів

Сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу з дітьми, які мають затримку психічного розвитку, передбачають насамперед формування цілісного сприйняття, розвиток пізнавальних інтересів і розумових здібностей дитини в усіх видах діяльності, зокрема навчальній. Особливе значення одночасно надають принципу розвивального навчання. Завдання зробити корекційний процес динамічним і цікавим завжди стоїть перед педагогами дошкільних закладів. Розвиток психічних процесів особливо потребує доцільності поєднання наочних, ігрових, практичних і словесних методів навчання.

Інна КАРЧЕВСЬКА, учитель-дефектолог ДНЗ (ясла-садок) № 280, м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл.

Мета: надання вихователям дошкільного навчального закладу консультативної допомоги з проблем профілактики мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку; розробка рекомендацій щодо профілактики мовленнєвих порушень у дошкільників.

Теоретична частина

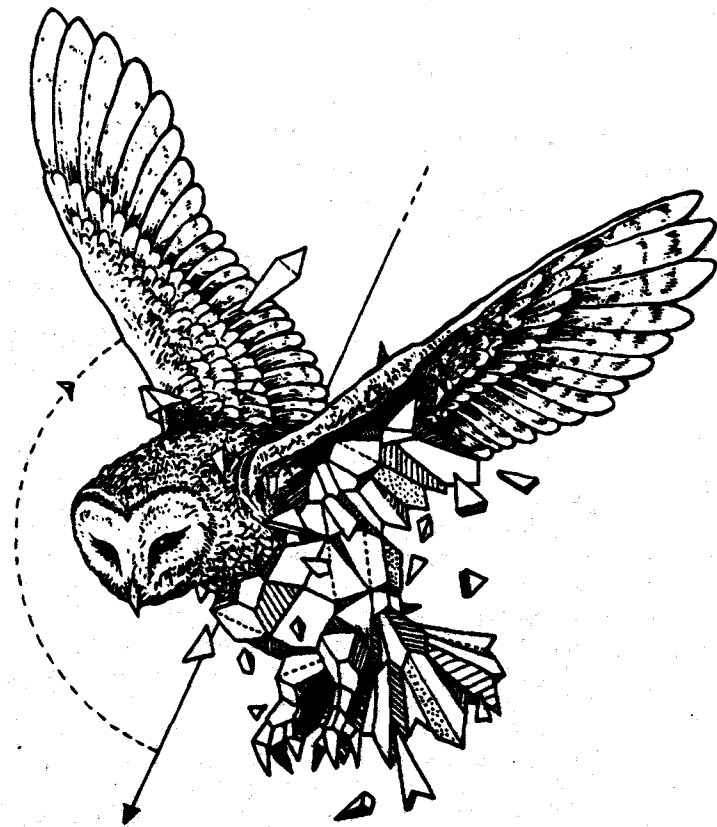
Ведучий. Увага, пам'ять і мислення дошкільників із порушенням психофізичного розвитку потребують постійної стимуляції та розвитку для того, щоб зростала їхня пізнавальна активність. Саме період старшого дошкільного дитинства охоплює значний відрізок у житті дитини і є вирішальним у підготовці до шкільного навчання. Працюючи з дітьми старшого дошкільного віку із ЗПР, слід використовувати у своїй роботі магнітну дошку, що сприяє розвитку пізнавальної активності дітей цієї категорії. Геометричні фігури, як еталон форми, допомагають дітям аналізувати властивості предметів, глибше пізнавати навколишній світ, а також засвоювати елементарні математичні знання й розвивати творчі здібності. Під час виконання всіх видів діяльності на магнітній дошці малюк повинен розповідати про те, що він робить, називати кожну геометричну фігуру, яку вивчає, відповідним словом.

У роботі з дітьми використовуємо як площинні фігури (круг; трикутник; чотирикутники: квадрат, прямокутник, ромб; багатокутники: п'ятикутник, шестикутник), так і об'ємні форми (куля, куб, циліндр, конус). Геометричні фігури можна використовувати як дидактичний матеріал для лічби, для ознайомлення з величиною та просторовими характеристиками тощо.

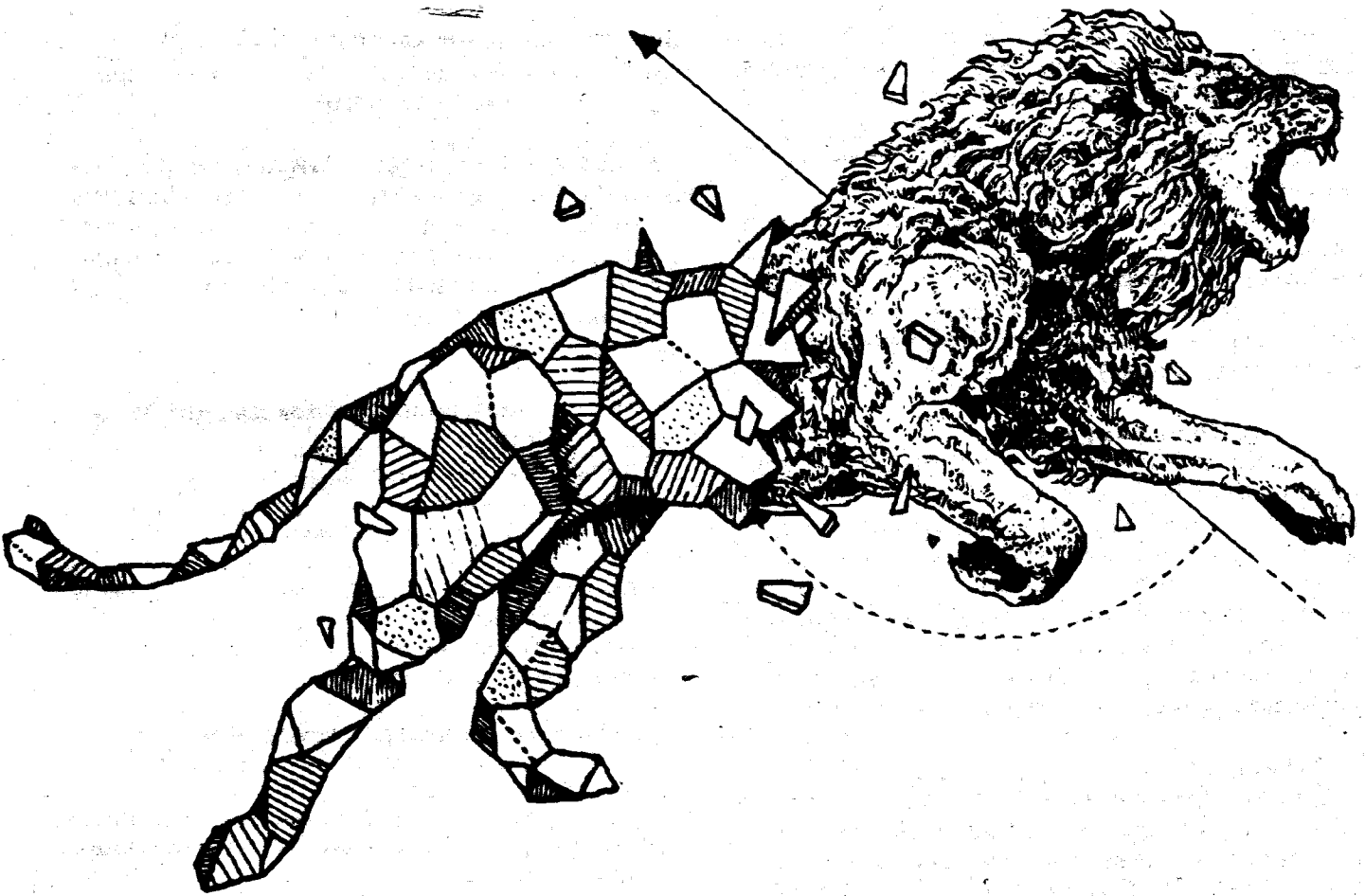
Тож зміст знань про геометричні фігури інтегрують в інші розділи формування логіко-математичної компетентності. Діти 5—6-річного віку із ЗПР

систематично працюючи з педагогом досить добре опановують прийоми дослідження геометричних фігур (зіставлення, порівняння, накладання тощо); знають їх основні характеристики: круг не має кутів, квадрат має 4 кути, 4 сторони, 4 вершини; трикутник — 3 кути, 3 сторони, 3 вершини.

Однак для систематизації знань дітей, поглиблення їхнього інтересу до математики загалом та її вивчення в школі слід урізноманітнювати роботу з ознайомлення з геометричними фігурами.

Зображення з freerf.com

Практична частина

Зробити заняття цікавим допомагає виконання різних дидактичних вправ та ігор на магнітній дошці. Завдання з формування уявлень про геометричні фігури в дітей можна залучати до кожного заняття й реалізувати їх у дидактичних вправах чи дидактичних іграх.

Мета: закріплювати знання про геометричні фігури, розвивати увагу, уяву, творче мислення, формувати вміння працювати в команді.

Обладнання: конверти з геометричними фігурами, магнітна дошка.

Перебіг семінару

Ведучий. Пропоную вашій увазі матеріал для кращого запам'ятовування й вивчення геометричних фігур. Дітям із ЗПР пропоную дидактичний матеріал із геометричних фігур для закріплення порядкової лічби й водночас поглиблення знань власне про геометричні фігури.

Творчі завдання

На магнітній дошці діти повинні розмістити в ряд геометричні фігури й відповісти на запитання:

— Як називається кожна з геометричних фігур за порядком зліва направо?

— Чим схожі друга й четверта фігури?

— Чим різняться ці фігури?

— Чим схожі перша й п'ята фігури?

— Яку загальну назву їм можна дати?

— Що можна сказати про третю фігуру?

Після виконання вправи дітям пропонують розглянути геометричні фігури, що є в кожній дитини на столі в конверті (їх треба підготувати заздалегідь), і викласти в певній послідовності. Діти пояснюють обрану послідовність розташування фігур. Педагог добирає завдання для кожної підгрупи дітей відповідно до їхнього рівня компетенції.

- Для дітей низького рівня розвитку компетенції запропонуйте геометричні фігури одного виду, але різного кольору чи величини.

- Для дітей середнього рівня розвитку компетенції — геометричні фігури-чотирикутники (квадрати й прямокутники) чи фігури округлої форми однакового кольору й величини.

- Для дітей достатнього рівня розвитку компетенції — різні геометричні фігури: округлі, трикутники, квадрати, прямокутники тощо. Завдання змінують відповідно до досягнень кожного вихованця.

Наприклад, запропонуйте дітям викласти в один ряд різні за формою, кольором і розміром геометричні фігури. Поставте такі запитання:

— Які фігури розташовані справа від великого синього круга? (*Маленький червоний трикутник, великий червоний круг, маленький жовтий квадрат*).

— Які фігури розташовані між великим жовтим трикутником і великим синім кругом? (*Маленький синій круг, великий жовтий квадрат*).

— Які фігури розташовані зліва від маленького синього круга? (*Великий жовтий трикутник, маленький червоний квадрат*).

Гра «Впізнай фігуру»

Методичний коментар. Прикріпіть на магнітній дошці кілька фігур, що різняться за формою і кольором. На запитання дітей, якого вона кольору чи форми, відповідь повинна бути в заперечній формі. Наприклад: якого кольору ця фігура? Вона не червоного кольору. Яка форма фігури? Це не квадрат. Після кожної відповіді ведучого дитина біля дошки знімає зайві фігури. Останнє запитання дає змогу дітям знайти загадану фігуру.

Гра «7 фігур»

Методичний коментар. Розмістіть на магнітній дошці набір із 7 однакових за розміром, але різного кольору квадратів вертикально. Запропонуйте дітям вгадати, яку фігуру вони повинні знайти. Для цього діти ставлять запитання щодо кольору квадрата (*Відповідь — синій*). Оскільки синіх квадратів чотири, є потреба з'ясувати їх розташування. Можна допомогти дітям сформулювати запитання

щодо розташування квадрата, що його потрібно знайти. Запитайте, де розташований цей квадрат — зверху чи знизу від червоного?

Додатково можна запитати дітей про розташування інших синіх квадратів (зверху від, знизу від, вище, нижче, над, під, між тощо). Використовуючи геометричні фігури, можна закріпити вміння дітей знаходити фігуру за її розташуванням щодо інших фігур (знизу — зверху, справа — зліва, між тощо).

Добірка тематичних загадок для дітей:

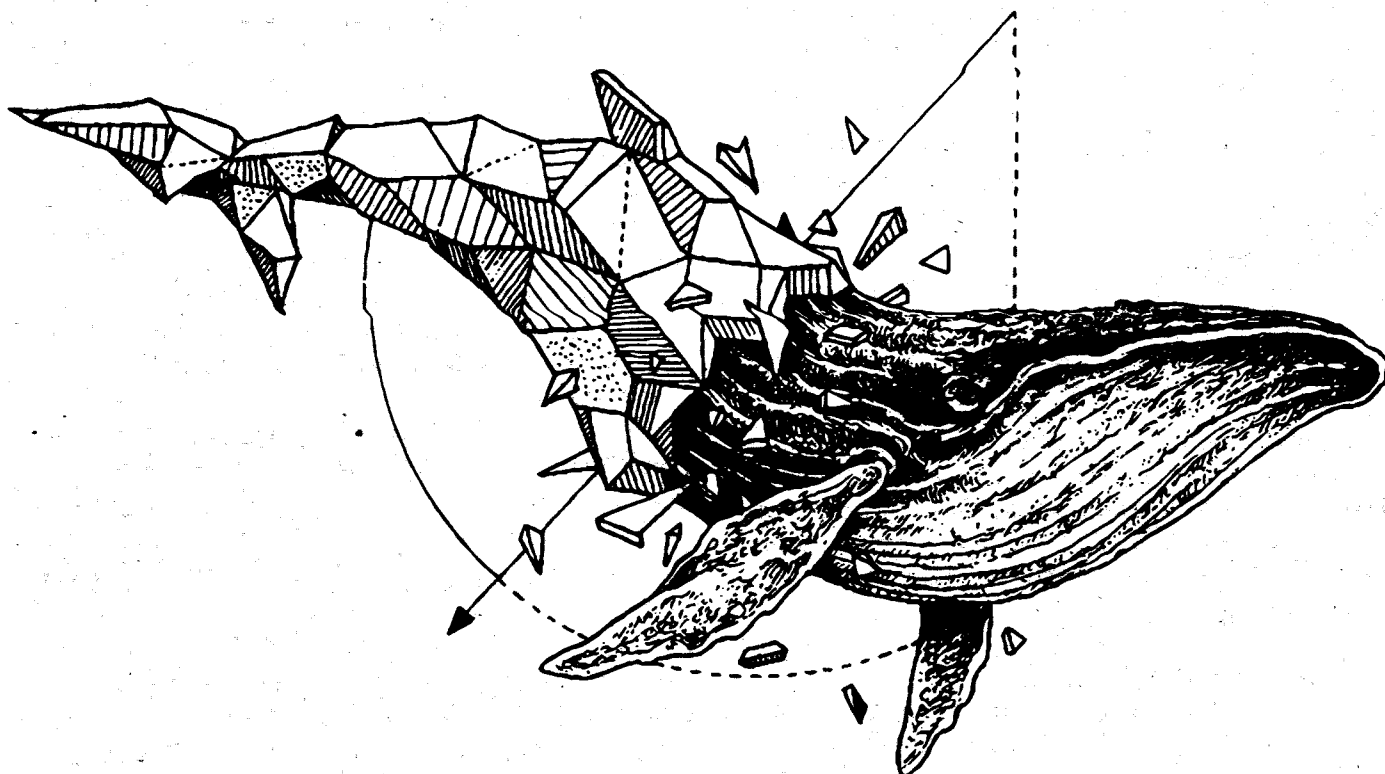
1. Олівці Петрусь узав,
Швидко щось намалював.
Хоч крути, а хоч верти,
Має тільки три кути. (*Трикутник*).

2. Він давно знайомий мій,
Кожен кут у нім прямий.
Усі чотири сторони
Однієї довжини. (*Квадрат*).

3. Він не круг і не квадрат, і не прямокутник.
Має тільки три кути, звать його... (*Трикутник*).

4. Як складемо ми квадрат протилежними кутами,
Дві фігури вийдуть в нас — можна звати їх братами.
А чому — ти доведи.
Як назвати їх — скажи. (*Трикутник*).

5. Він у сторони простяг рівненькі відрізки.
Поміж них у нього — чотири кути-ріжки.
(*Квадрат, прямокутник*).

6. Не стоїть і не стрибає,
Жодного кута не має. (Круг).

Методичний коментар. Відгадуючи загадки, діти прикріплюють картки із зображенням відгадок до магнітної дошки. Таких відгадок може бути багато, адже фігури відрізняються за кольором і величиною. Цікаво складати загадки про геометричні фігури разом із дітьми. Принцип складання загадок легко пояснити: потрібно знати особливості тієї фігури, про яку хочеш загадати загадку. Наприклад, схожий він на огірок, може бути і жовтим, і зеленим, але без хвостика. Що це? (Овал).

Інформаційна хвилинка

Ведучий. Важливе завдання — навчити дітей знаходити геометричні фігури як еталон форми в предметах природного й рукотворного світу. Багатий матеріал для спостережень дає саме довкілля. У різні пори року, спостерігаючи за кущами й деревами, що квітнуть, діти можуть визначати форму квітів і співвідносити з геометричними фігурами. Так, квітка бузку з трьома пелюстками схожа на трикутник, з чотирма — на квадрат; більшість квітів плодових дерев має п'ять пелюсток, тому схожа на п'ятикутник, свічка каштана — трикутник.

Узимку, розглядаючи з дітьми сніжинки, зосередьте їхню увагу на цікавій особливості — сніжинки різні, але всі мають шість промінчиків, тому завжди схожі на шестикутник.

Цікавою та новою для дітей може бути «осіння» математика, коли дидактичним матеріалом є опале листя. Форма листя дерев і кущів надзвичайно різноманітна. Овал — листя дуба, верби. Трикутник — листя берези, липи, бузку. Багатокутник — листя клена, дівочого винограду, каштана. Зібране в суху погоду листя можна прикріпити на аркушах паперу й за випуклими точками обвести у вигляді геометричної фігури. Потім на магнітній дошці розмістити листок і геометричну фігуру. Ця робота може бути як індивідуальна, так і колективна.

Тому заняття із формування елементарних математичних уявлень варто проводити й просто неба. Результати й враження закріпити за допомогою дидактичного матеріалу.

Дітей середнього й старшого дошкільного віку бажано ознайомлювати з перетворенням геометричних фігур. Для таких завдань можна використовувати лічильні палички або паперові моделі фігур. Наприклад, квадрат, поділений навпіл по діагоналі, перетворюється на два трикутники, а по центру (вертикалі чи горизонталі) — на два прямокутники.

Творче завдання

Ведучий. Запропонуйте дітям скласти геометричні фігури з паличок. Можна задати необхідні розміри, враховуючи кількість паличок. Наприклад, скласти прямокутник зі сторонами в три палички й чотири палички; трикутник зі сторонами у дві й три палички.

Можна скласти фігури з різною кількістю паличок — квадрат зі сторонами у дві палички й квадрат зі сторонами в три палички, а потім запропонувати дитині порівняти ці фігури. Інший варіант — комбіновані фігури, у яких деякі сторони спільні: квадрат, верхня сторона якого буде основою трикутника.

Можливі варіанти завдання.

1. Скласти 2 трикутники з 5 паличок.
2. Скласти 2 квадрати з 7 паличок.
3. Скласти 3 трикутники з 7 паличок.

(Різні геометричні фігури можна використати в дидактичних іграх).

Гра «Геометрична мозаїка».

Ведучий. Цю гру використовують для закріплення знань про геометричні фігури, розвиває увагу, уяву, творче мислення, формує вміння працювати в команді. Дітей слід об'єднати у дві команди. Команди отримують завдання, що поступово ускладнюються.

Завдання 1. З однакових наборів геометричних фігур скласти зображення. Діти самостійно домовляються про образ зображення, способи виконання завдання, порядок роботи. Тільки після завершення роботи обох команд діти отримують наступне завдання.

Завдання 2. Зібрати фігуру робота. Попередні умови роботи залишаються без змін, але робота виконують на швидкість: хто швидше збере фігуру робота. І не слід забувати про якість (додаток 1 на с. 43).

Завдання 3. За власним задумом. Фігури для реалізації задуманого обирають зі спільного «банку фігур». Умови роботи не змінюють. Кожен по черзі бере участь у створенні задуманого образу, додаючи власний цілісний елемент або складаючи з окремих елементів. Отже, діти аналізують свої фігури, визначають схожість і відмінності у вирішенні конструктивного задуму (додаток 2 на с. 44).

Ведучий. Використання таких дидактичних ігор сприяє не тільки розвитку в дітей інтересу до математичних занять, а й формуванню особистісних якостей: комунікативності, товарищескості, уміння домовлятися, висловлювати свою думку.

Доцільно використовувати дидактичні ігри для розвитку логічного мислення. Це — дидактичні вправи й ігри на знаходження пропущеної фігури, продовження ряду фігур, знаків, пошук чисел. Ознайомлення з такими іграми починають із елементарних завдань на логічне мислення: ланцюжка закономірностей. У вправах чергують предмети або геометричні фігури. Дітям пропонують продовжити ряд або знайти пропущений елемент.

Варіанти малюнків: круг — трикутник — квадрат — круг — трикутник — квадрат. Окрім того, дають завдання такого змісту: продовжити ланцюжок,

чергуючи в певній послідовності квадрати, великі й маленькі круги жовтого й червоного кольору. Після того як діти навчаться виконувати ці вправи, завдання для них ускладнюють. Запропонуйте виконати завдання, у якому потрібно чергувати предмети, враховувати одночасно колір і величину. Радимо звернутися до літературного супроводу виконання завдань із геометричними фігурами. Такі твори можна обіграти на магнітній дошці за допомогою геометричних фігур, створюючи своєрідний театр геометричних фігур. Для прикладу наведемо кілька творів, персонажів яких доцільно зібрати на магнітній дошці.

Математична скарбничка

Жваві очі, гостре личко — намальована лисичка.
Біля неї лисенятко — мов каштанове зернятко.
Щоб спочить могла лисичка — трохи кущиків,
травички (додаток 3 на с. 44).

Т. Майжолович

Ходить лісом їжачок,
За плечима — рюкзачок.
Він збира грибочки, висипає в бочку,
Солить їх на зиму і ласує ними.

І. Січовик

Котик мився язичком,
Я прийшов із рушничком.
— Ось, — кажу, — рушник приніс:
Витри вуха, витри ніс!
На рушник не глянув котик:
Витер лапкою свій ротик.

Г. Гриненко

Буркотливий, вайлуватий
Ходить лісом дід кудлатий.
Одягнеться в кожушину,
Мед шукає і ожину.
Літом любить полювати,
Взимку — у барлозі спати.
Як зачує він весну,
Прокидається від сну.

В. Гринько

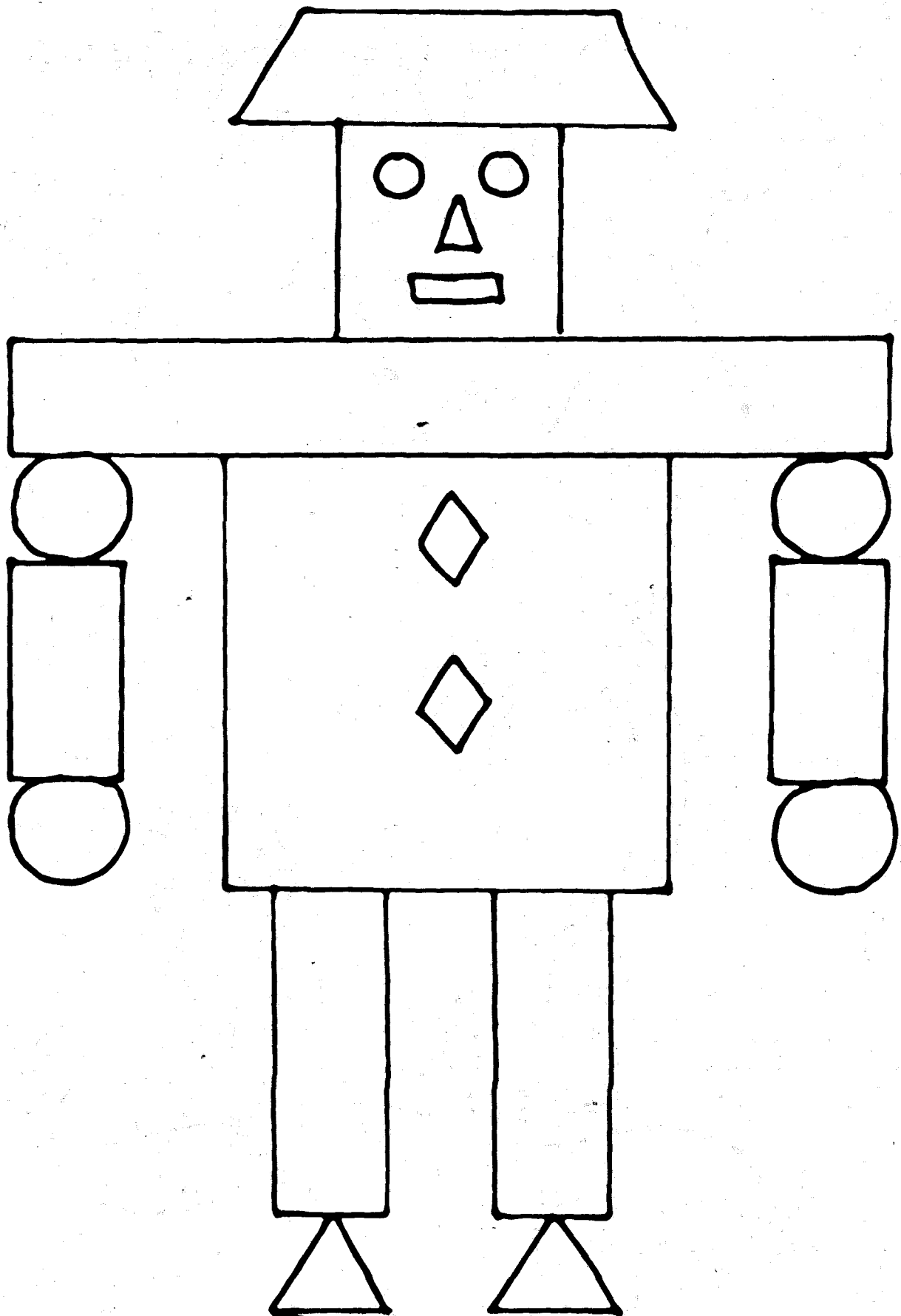
Підсумок

Ведучий. Отже, знайомі дітям геометричні фігури різного кольору й величини можна використовувати для порівняння множин, ознайомлення з утворенням числа, тренування в кількісній і порядковій лічбі, складанні задач тощо. Дидактичний матеріал для занять із використанням магнітної дошки яскравий, динамічний, можна періодично змінювати. Він сприятиме підвищенню ефективності навчання, допомагатиме залучати дітей до практичної діяльності, полегшуватиме засвоєння й усвідомлення ними матеріалу, викликатиме інтерес. Доцільно залучати дітей до самостійної підготовки матеріалів до заняття. Це дасть вам додаткові переваги: діти привчатимуться раціонально розміщувати матеріал і швидко вибирати потрібний за інструкцією.

Бажаю успіхів, шановні колеги!

Використані джерела

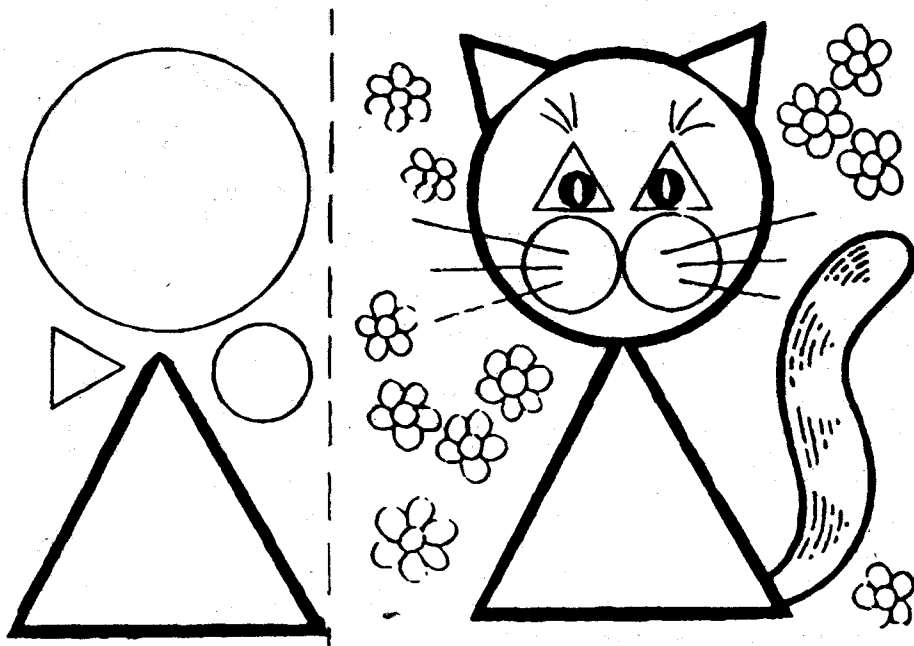
1. Лубовский В. И. Психологические проблемы диагностики аномального развития детей. Москва: Педагогика, 1989.
2. Машовець М. Математична скарбничка: метод. посіб. для вихователів дошкільних навчальних закладів. Київ: СІМ КОЛЬОРІВ, 2013.
3. Сак Т. В. Особлива дитина: від народження до 6-ти років. Поради батькам. Київ: Літера ЛТД, 2008.

Зображення з: freepik.com

Додаток 2

Додаток 3

